

STRATEGIA BIBLIOTEKI UNIWERSYTECKIEJ W WARSZAWIE (BUW) NA LATA 2015-2018

*Tempora mutantur et nos mutamur in illis – wstęp historyczny*¹

Powstała w 1817 książnicę rok później mianowano Biblioteką Publiczną przy Królewskim Uniwersytecie Warszawskim, jej dyrektorem został leksykograf Samuel Bogumił Linde, a jego zastępcą historyk Joachim Lelewel. Pełniąc również funkcję biblioteki narodowej podlegała bezpośrednio Rządowej Komisji Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Zasoby budowano dzięki darom, zakupom całych kolekcji i spuścizn oraz wpływom z różnych źródeł, m.in. z likwidowanych instytucji publicznych i kościelnych. Bieżącą produkcję wydawniczą Królestwa Polskiego zapewniał egzemplarz obowiązkowy, do którego Biblioteka uzyskała prawo w 1819. Po upadku powstania listopadowego w 1832 wywieziono do Petersburga ponad dwie trzecie książek i czasopism, Gabinet Rycin oraz całą dokumentację. W 1862 Uniwersytet reaktywowano jako Szkołę Główną, a książnicę nazwano Biblioteką Główną, którą w 1871 połączono z uczelnią, przemianowaną wówczas na Cesarski Uniwersytet.

Przed I wojną światową zbiory Biblioteki liczyły ok. 610 tysięcy woluminów. W wyniku działań wojennych w sierpniu 1915 Uniwersytet ewakuowano do Rostowa nad Donem wywożąc najcenniejsze zbiory: stare druki, rękopisy, część inwentarzy i archiwum. Biblioteka wznowiła działalność jesienią 1918 wraz z odrodzeniem Uniwersytetu, zaś w latach 1923-1925, na mocy traktatu ryskiego powróciła z Petersburga część wywiezionych zbiorów, m.in. Gabinet Rycin. Podczas II wojny światowej Biblioteka poniosła bardzo poważne straty, w niektórych kolekcjach wynoszące od 60% do 90%. Partia najcenniejszych zbiorów została wywieziona przez okupanta, część spłonęła w gmachu Biblioteki Krasieńskich na Okólniku już po powstaniu warszawskim. Podstawowy księgozbiór, choć zaniedbany i częściowo uszkodzony, ocalał.

*****

Pierwszą siedzibą Biblioteki był Pałac Kazimierzowski, drugą – wzniesiony na dziedzińcu przed nim w latach 1891-1894 gmach projektu Antoniego Jabłońskiego-Jasieńczyka i Stefana Szyllera; budynek o nowoczesnych standardach konstrukcyjnych i bibliotecznych mógł pomieścić 1 mln woluminów. Po II wojnie światowej nastąpiły poważne trudności z przechowywaniem i udostępnianiem zasobów spowodowane dramatyczną sytuacją lokalową i stałym wzrostem zbiorów. Wiele koncepcji i projektów budowy kolejnej siedziby BUW nie doczekało się realizacji aż do przełomu politycznego 1989. Nowoczesny gmach na Powiślu, projektu Marka Budzyńskiego i Zbigniewa Badowskiego, mieszczący w jednej lokalizacji rozproszone dotąd oddziały, otwarto w 1999. Rewolucyjne zmiany, które wówczas nastąpiły otworzyły kolejny etap w dziejach BUW-u i całej społeczności akademickiej. Przez 60 powojennych lat Uniwersytet Warszawski wraz z Biblioteką wyrosły na silne i dynamicznie rozwijające się ośrodki myśli niezależnej, twórczej i nowoczesnej. Przeszłość i tradycja stanowią podstawę dla naszych działań i planów, pamięć o przeszłości zgodnie współgra z wizją przyszłości.

---

¹ Rozszerzona wersja *Wstępu historycznego* w załączniku nr 1.

Pro futuro – WIZJA

- Biblioteka jest wiodącą, dynamicznie rozwijającą się naukową i akademicką.
- Zapewnia inspirujący warsztat pracy dla środowisk naukowych oraz pozostałych użytkowników.
- Pełni nadal tradycyjną funkcję biblioteki publicznej: otwartej i dostępnej dla szerokiego grona odbiorców.
- Gromadzi i udostępnia wiedzę z różnych dziedzin. Umożliwia globalny dostęp do informacji o zasobach własnych i zewnętrznych, kształci w korzystaniu ze źródeł i metadanych.
- Przyciąga atrakcyjnym założeniem architektonicznym jako niepowtarzalne miejsce spotkań i integracji różnych środowisk.
- Jest ważnym ośrodkiem życia intelektualnego i kulturalnego Warszawy oraz regionu.

Dies diem docet – MISJA

- Biblioteka stanowi wsparcie naukowo-dydaktyczne dla kadry i studentów UW, jednocześnie udostępniając zbiory wszystkim uprawnionym, zgodnie z regulaminem. Dąży do coraz lepszej widoczności swych zasobów w sieci oraz do sprawnego i globalnego informowania o nich. Integruje informację o zbiorach bibliotek UW.
- Gromadzi zbiory w postaci elektronicznej i papierowej. Wykorzystuje unikatowe kolekcje historyczne, artystyczne i inne zbiory specjalne w celach naukowych, dydaktycznych i popularyzatorskich.
- Stosuje nowe technologie. Dbając o rozwój infrastruktury informatycznej oraz nowoczesnych systemów bibliotecznych, zapewnia dostęp do doskonałych narzędzi wyszukiwawczych, wzmacniając kompetencje informacyjne użytkowników.
- Buduje kulturę organizacyjną w atmosferze przyjaznej współpracy. Dba o identyfikację pracowników z celami biblioteki przy zapewnieniu im możliwości indywidualnego rozwoju i stałego podnoszenia kwalifikacji.
- Współpracuje z jednostkami UW oraz z różnymi instytucjami nauki i kultury. Tworzy własną ofertę naukową, dydaktyczną i kulturalną. Dociera do coraz szerszego grona użytkowników, w tym do młodych odbiorców od poziomu szkoły podstawowej.

Ad augusta per angusta – STRATEGIA

	OBSZARY DZIAŁAŃ	CELE STRATEGICZNE	CELE SZCZEGÓŁOWE
1.	UŻYTKOWNIK	Ugruntowanie atrakcyjnego wizerunku Biblioteki, przyjaznej i wychodzącej naprzeciw potrzebom użytkowników	Działania zmierzające do poprawy infrastruktury i komfortu pracy w budynku Wydłużenie czasu otwarcia Biblioteki Usprawnienie obsługi użytkownika Podwyższenie kompetencji pracowników
2.	INFORMACJA	Poszerzenie i udoskonalenie oferty informacyjnej	Budowanie zasobów drukowanych i elektronicznych możliwie kompletnych z punktu widzenia potrzeb użytkownika Rozwój narzędzi informacyjno-wyszukiwawczych zgodnych ze zmieniającymi się technologiami Wzrost znaczenia i zintensyfikowanie edukacji bibliotecznej
3.	DYDAKTYKA	Wzmocnienie roli BUW jako partnera uczelni w procesie dydaktycznym	Kształcenie studentów poprzez szkolenia, praktyki zawodowe i wolontariat Prowadzenie zajęć dydaktycznych dla studentów Lepsze wykorzystanie zasobów w procesie dydaktycznym Polepszenie komunikacji z uczelnią w zakresie wspólnego realizowania celów dydaktycznych Prowadzenie badań rozwoju kompetencji i potrzeb informacyjnych użytkowników
4.	BADANIA	Wzbogacenie uniwersalnego warsztatu badawczego, wspierającego zewnętrzne badania oraz projekty własne	Profilowanie zasobów w celu wsparcia potrzeb pracowników naukowych, badań prowadzonych na UW oraz z uwzględnieniem charakteru kolekcji historycznych i artystycznych Prowadzenie i promocja własnej działalności naukowej poprzez badania, publikacje, wykłady, wystawy Inicjowanie i współtworzenie projektów badawczych i konferencji naukowych

5.	<p>KULTURA ORGANIZACYJNA</p>	<p>Usprawnienie modelu zarządzania i kultury organizacyjnej</p>	<p>Dalsza racjonalizacja stanowisk pracy i zadań Usprawnienie procedur oraz poprawa komunikacji pomiędzy pracownikami różnych szczebli Neutralizowanie konfliktów interpersonalnych Systematyzowanie podziału kompetencji wśród pracowników, dbałość o przejrzystą politykę kadrową i awansowania</p>
6.	<p>WSPÓŁPRACA</p>	<p>Rozwinięcie współpracy z otoczeniem zewnętrznym</p>	<p>Wzmocnienie rangi BUW na forum UW Sprawniejsze pozyskiwanie zewnętrznych środków finansowych z różnych źródeł Zwiększenie liczby współpracujących bibliotek w zakresie realizacji celów bibliotecznych Zintensyfikowanie udziału w zewnętrznych projektach krajowych i międzynarodowych Lepsze popularyzowanie własnej oferty i zasobów; działania naukowe, kulturalne i artystyczne na rzecz szerokich kręgów społeczeństwa</p>

ANALIZA ZASOBÓW²

Lokalizacja, struktura organizacyjna, pracownicy

Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie (BUW) mieści się przy ul. Dobrej 56/66 na Powiślu, zajmując 38,9 tysięcy m² na pięciu kondygnacjach (dwie podziemne). Biblioteką kieruje dyrektor wraz z trzema wicedyrektorami: ds. Systemu Biblioteczno-Informacyjnego UW, ds. Informacji Naukowej i Zasobów Elektronicznych oraz ds. Administracyjnych i Finansowych. W skład BUW wchodzi 13 oddziałów, siedem gabinetów zbiorów specjalnych, Centrum NUKAT, Biblioteka Austriacka i Archiwum. Trwa proces stopniowej restrukturyzacji poprzez likwidację, przekształcenia bądź tworzenie nowych oddziałów i stanowisk. BUW zatrudnia 264 osoby na 258,87 etatu pozostając w relacji z 45 bibliotekami wydziałowymi, z którymi tworzy system biblioteczno-informacyjny UW.

Użytkownicy BUW

Wśród użytkowników najliczniejszą grupę stanowią właściciele zarejestrowanych kont czytelniczych (150 tys., 2,5 razy więcej niż społeczność akademicka UW). Według danych z ankiety przeprowadzonej w marcu/kwietniu 2015 r. aż 66% deklaruje, że jest to ich ulubiona biblioteka. Najczęstszym celem wizyty jest wypożyczenie książki, następnie zebranie materiału do pracy dyplomowej/badań naukowych, zaś na trzecim miejscu – przygotowanie do sesji egzaminacyjnej. Są to głównie ludzie bardzo młodzi (65% do 25 lat, 18% 26-35 lat), w przeważającej mierze studenci i doktoranci (ponad 50% to środowisko UW, ok. 25% - słuchacze i pracownicy innych uczelni), chętnie i sprawnie korzystający z narzędzi elektronicznych.

Drugą grupę użytkowników (od dzieci w wieku szkolnym poprzez pracowników innych bibliotek, do adeptów Uniwersytetu Trzeciego Wieku) stanowią uczestnicy różnych bibliotecznych pokazów, lekcji, seminariów, szkoleń, wydarzeń (Noc Muzeów, Festiwal Nauki, koncerty, Uniwersytet Otwarty), organizowanych przez pracowników BUW. Kolejne grupy tworzą uczestnicy zewnętrznych imprez kulturalnych, organizowanych przez UW oraz goście odwiedzający BUW w celach komercyjnych i turystycznych (zwiedzanie budynku i ogrodów, korzystanie z usług usytuowanych w ulicze, uczestnictwo w imprezach zewnętrznych).

Zasób materialny

Zbiory BUW liczą ponad 3 mln jednostek, a z Bibliotekami Wydziałowymi (BW) prawie 6 mln. Ten uniwersalny księgozbiór, z przewagą piśmiennictwa humanistyczno-społecznego, tworzą zbiory papierowe, elektroniczne i dokumenty na innych nośnikach (CD, DVD, mikrofilmy itd.); co roku wpływa ok. 100 tys. jednostek ewidencyjnych (80 tys. w 2014). BUW w otwartym magazynie z miejscami do pracy zapewnia swobodny dostęp (wprowadzony jako pierwszy w Polsce) do ponad 500 tys. książek i czasopism ułożonych według klasyfikacji Biblioteki Kongresu. Spośród innych bibliotek wyróżniają BUW

---

² Dane pochodzą głównie ze *Sprawozdania Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie i bibliotek wydziałowych UW za rok 2014*, Warszawa 2015, dostępne także online na stronie BUW.

najcenniejsze, często unikatowe kolekcje historyczne i artystyczne zgromadzone w Gabinetach Zbiorów Specjalnych: 130 tys. starych druków, ponad 600 tys. druków XIX-wiecznych (w tym unikatowa kolekcja rossiców), ponad 60 tys. rysunków i rycin, 7 tys. rękopisów, ponad 73 tys. muzykaliów oraz rzadkie atlasy, mapy, plany i globusy. Zasób wirtualny tworzą dostępne za pośrednictwem różnych serwisów książki elektroniczne (175 tys. tytułów), kolekcje pełnotekstowych czasopism (7,6 tys. tytułów) oraz 130 baz danych: pełnotekstowych, bibliograficznych i in. Biblioteka cyfrowa Uniwersytetu Warszawskiego e-UW, wchodząca w skład ogólnopolskiej Federacji Bibliotek Cyfrowych, zawiera 200 tys. publikacji. Część zbiorów Gabinetu Rycin udostępniana jest online na stronie Elektronicznego Gabinetu Rycin (e-GR).

Informacja o zbiorach jest dostępna w katalogu online bibliotek UW prowadzonym wspólnie z 37 bibliotekami innych jednostek UW (ok. 2 mln opisów egzemplarzy). Katalog ten jest widoczny w centralnym polskim katalogu bibliotek naukowych i akademickich NUKAT, zaś jego zawartość – w największym światowym katalogu Worldcat. Opisy druków najstarszych – do roku 1830 – są przesyłane do najważniejszego europejskiego katalogu HPB (Heritage of the Printed Book Database). Ponadto dostępne online są zeskanowane katalogi kartkowe zarówno zbiorów nowych, jak i historycznych. Multiwyszukiwarka EDS zapewnia zintegrowane przeszukiwanie katalogu online i części zasobów cyfrowych. BUW wraz z Interdyscyplinarnym Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego promuje idee Open Access, współtworząc Repozytorium UW (doktoraty, recenzje, obecnie 780). Dostęp do Internetu, e-zbiorów i zasobów online zapewnia sieć przewodowa i bezprzewodowa, ponad 100 stanowisk komputerowych dla czytelników, w tym siedem dla osób niepełnosprawnych; do użytku czytelników jest siedem kserokopiarek i jeden skaner.

ANALIZA OTOCZENIA

Czynniki polityczno-prawne

Jako biblioteka akademicka i jednostka ogólnouczelniana UW, BUW podlega Ministerstwu Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Zapisy dotyczące Biblioteki znajdują się w Statucie UW, jej działanie oraz relację z bibliotekami wydziałowymi określa Regulamin Systemu Biblioteczno-Informacyjnego UW, organem opiniodawczym Rektora jest Rada Biblioteczna UW. Administratorem kompleksu BUW jest Biuro ds. Nieruchomości „Powiśle”, podlegające pionowi Kanclerza UW.

Najważniejsze ustawy regulujące działalność Biblioteki to: Ustawa z 2005 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym* i Ustawa z 1997 r. o bibliotekach. Inne ustawy mające wpływ na funkcjonowanie BUW to m.in.:

- Ustawa z 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (publikowanie online dzieł od 70 lat po śmierci autora);
- Ustawa z 1996 r. o obowiązkowych egzemplarzach bibliotecznych (EO stanowi obecnie ok. 40-50% wpływu książek i 90% tytułów czasopism);
- Ustawa z 1996 r. o muzeach (w zakresie kolekcji o charakterze muzealnym i artystycznym);
- Ustawa z 1997 r. o ochronie danych osobowych (kwestia dbałości o bezpieczeństwo danych przechowywanych w BUW);

- Ustawa z 2013 r. o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów (w wyniku deregulacji zawodu bibliotekarza awans zawodowy przebiega w danej jednostce, nie na stopniu centralnym);
- Ustawa z 2015 r. o zmianie ustawy o zasadach finansowania nauki (określa zasady przydzielania dotacji zewnętrznych).

Na działalność BUW mają również wpływ liczne rozporządzenia, głównie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, np. z 2008 r. w sprawie sposobu ewidencji materiałów bibliotecznych.

Czynniki społeczne

Głównymi użytkownikami BUW pozostają studenci i pracownicy naukowcy, dlatego podstawowym miernikiem użyteczności jest sytuacja demograficzna kraju oraz liczebność społeczności akademickiej. Ponieważ czytelnikiem BUW jest najczęściej osoba kształcąca się, bądź wykształcona, ważnym czynnikiem łączącym się z działalnością biblioteczną jest również stopień alfabetyzacji społeczeństwa, poziom czytelnictwa oraz preferencje czytelników (dominacja kultury obrazkowej), poziom i cechy charakterystyczne obecnej dydaktyki oraz występujące w niej tendencje. Czytelnik BUW chce jak najsprawniej korzystać z całego zasobu UW, oczekiwanym ułatwieniem jest wspólna karta biblioteczna (BUW i BW). Europejską tendencją jest wprowadzanie jednej karty dla wszystkich księżnic w danym mieście (Antwerpia, Kraków).

Ważnym punktem odniesienia, specyficznym tylko dla BUW i wyróżniającym go na mapie miasta i całego kraju, jest istnienie i dynamiczny rozwój przestrzeni wokół Biblioteki na podobieństwo paryskiej Dzielnicy Łacińskiej. Nowoczesny, otulony ogrodami gmach przyciąga zarówno czytelników, innych użytkowników (moda na BUWing), jak i turystów. Bliskie sąsiedztwo kampusu „Śródmieście” przy Trakcie Królewskim i nowego budynku Wydziałów Lingwistyki Stosowanej i Neofilologii, otwarte w pobliżu największe w Polsce Centrum Nauki „Kopernik”, nadwiślańskie położenie, kształtują oblicze tego rejonu, który stał się wizytówką stolicy. Niedawno uruchomiona stacja metra, liczne klubokawiarnie oraz nowoczesna zabudowa dopełniają wizerunku tętniącej życiem dzielnicy naukowo-kulturalnej.

Ważnym elementem otoczenia BUW są inne biblioteki, przede wszystkim Biblioteka Narodowa i Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy, jednak stała współpraca obejmuje inne biblioteki akademickie i naukowe (142 w katalogu NUKAT), ze względu na podobnego odbiorcę, wspólne cele i sytuację prawno-finansową. Prowadzone ostatnio rozmowy z Biblioteką Narodową dają nadzieję na powrót do wspólnej polityki katalogowej, przynajmniej w niektórych jej aspektach. Otwartość zagranicznych instytucji na współpracę sprzyja rozwojowi BUW, który wykorzystuje doświadczenia europejskich i amerykańskich bibliotek, muzeów i innych instytucji kultury. Ze względu na wspólną historię naturalnym partnerem do współpracy w zakresie informacji o zbiorach są biblioteki rosyjskie, litewskie, ukraińskie i białoruskie.

Czynniki technologiczne

Nowoczesna biblioteka akademicka staje się przede wszystkim centrum informacji naukowo-dydaktycznej. Postępująca informatyzacja, wciąż doskonalone i zmieniające się technologie zmuszają biblioteki do nieustannego obserwowania aktualnych trendów i oczekiwań

użytkowników, nadszania za nimi bądź wręcz – wyprzedzania ich. Dostępność katalogów online jest normą, kolejny etap zmierza do zapewnienia jeszcze bardziej intuicyjnego i łatwego wyszukiwania (zasady RDA), dostępu do katalogów za pośrednictwem telefonów komórkowych (aplikacja mobilna) czy też automatyzacji wypożyczeń (technologia RFID). Ankieta dla czytelników BUW wykazała rosnące zainteresowanie e-zbiorami i nastawienie na zdalne korzystanie z zasobów. W 2014 r. pobrano w BUW ponad 3 mln tekstów elektronicznych, co stanowi wzrost o 1 mln w stosunku do roku poprzedniego. Użytkownicy są również zorientowani na korzystanie z wersji cyfrowych zbiorów specjalnych i oczekują ich stopniowej digitalizacji. Nowoczesna infrastruktura informatyczna jest koniecznością tak ze względu na potrzeby czytelników (komputery, laptopy, stały dostęp do sieci WiFi), jak i dla dobrego funkcjonowania zintegrowanego systemu bibliotecznego, który umożliwia sprawne udostępnianie i zarządzanie zbiorami.

Czynniki ekonomiczne

BUW jest instytucją finansowaną głównie z dotacji podstawowej Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, która stanowiła w roku 2014 78,7% całego budżetu BUW. Pozostałe przychody stanowią 21,3% budżetu BUW: dochody własne i dary (w 2014 r. 8,13%) oraz dotacje celowe (13,17%). Dochody własne, trudne do przewidzenia i często niepewne, pochodzą m.in. z wynajmu sal, z opłat za przetrzymanie wypożyczonych książek, usług reprograficznych, konserwatorskich, a także z należności za filmowanie i fotografowanie zbiorów oraz przestrzeni budynku w celach komercyjnych. W zakresie wynajmu sal obserwujemy spadek dochodów, ze względu na silną konkurencję na rynku, jak również malejącą liczbę imprez komercyjnych, a wzrastającą uniwersyteckich. UW przeznacza ponadto 8 mln. zł na eksploatację kompleksu BUW (gmach, ogrody, uliczka), kwota ta zawiera 100% kosztów eksploatacji i 78% kosztów funkcjonowania Biura Nieruchomości „Powiśle” i jest dysponowana wyłącznie przez administratora poza kontrolą dyrektora BUW.

Połowa wpływu książek i znacząca większość czasopism pochodzi z egzemplarza obowiązkowego. Istotnym czynnikiem finansowym jest również wysokość podatku VAT na książki i czasopisma drukowane (5% w 2014 r.) oraz czasopisma elektroniczne (23%), zaś w przypadku zakupów licencjonowanych baz elektronicznych – odpis 5% z badań statutowych (BST) prowadzonych przez jednostki UW (pod koniec 2014 r. po raz pierwszy od trzech lat zahamowany został proces zmniejszania się tej kwoty) oraz kurs złotego (pod koniec 2014 r. wyjątkowo niekorzystny dla przeliczeń walutowych).

Dotacje celowe, głównie z Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, przeznaczane są na naukowe opracowanie zbiorów specjalnych, zakupy licencyjne zasobów elektronicznych, katalogowanie i informatyzację. Wzrasta liczba grantów komercyjnych, finansowanych zwłaszcza przez sektor przemysłowy, które nie mogą korespondować z celami i działalnością BUW. Obecne programy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz UE są przeznaczone dla jednostek podstawowych uczelni prowadzących systematyczne badania naukowe. BUW nie ma statusu podstawowej jednostki UW, choć prowadzi działalność badawczą, m.in. w zakresie własnych kolekcji historycznych, jednak w ograniczonym zakresie ze względu na liczne, pełnione funkcje dydaktyczno-informacyjne. W zbyt małym stopniu jednak BUW penetruje inne, potencjalne źródła pozyskiwania

funduszy na swoje cele (prywatni sponsorzy, fundacje, stowarzyszenia, firmy, korporacje, banki itp.).

ANALIZA SWOT³

BUW jest prestiżową instytucją, rozpoznawalną na forum krajowym i międzynarodowym. Przynależy do ważnych międzynarodowych stowarzyszeń i organizacji: CERL (Consortium of European Research Libraries, reprezentant w Directors Board); LIBER (Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche); IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions); IAC (International Advisory Committee of Keepers of Public Collections of Graphic Art – jedyny reprezentant Polski); IAML (International Association of Music Libraries, reprezentant w radzie RISM); ICAM (International Confederation of Architectural Museums); AANLA (Association des Amis des Nouvelles du Livre Ancien). Pozyskuje środki zewnętrzne, dzięki którym odbywa się katalogowanie, opracowanie, digitalizacja i konserwacja zbiorów (w 2014 r. były to projekty ze środków SPUB, DUN, NPRH, NIMOZ). Biblioteka uzyskała 50% efektywności w pozyskiwaniu środków z DUN oraz 62,5% z innych obszarów.

Działalność badawczo-dydaktyczna

W oparciu o historyczne i artystyczne zbiory specjalne prowadzone są badania naukowe i prace edytorskie z zakresu historii piśmiennictwa i bibliotek, bibliologii, ikonografii, tegumentologii, historii sztuki i sztuk pięknych, zakończone publikacjami źródeł, katalogów, opracowań i monografii. Pracownicy uczestniczą w polskich i zagranicznych konferencjach, sympozjach i sesjach naukowych, organizują je i współorganizują, wygłaszają wykłady, przygotowują prezentacje i wystawy, publikują w czasopiśmie i monografiach polskich i obcojęzycznych, są wykonawcami grantów. Prowadzą szkolenia w zakresie kompetencji informacyjnych, mające pomóc przezwyciężyć narastający chaos informacyjny, który sprawia kłopot nie tylko studentom, ale i pracownikom naukowym. Szkolenia nie są jednak wystarczająco wykorzystywane, co wskazuje na konieczność lepszego porozumienia pomiędzy wydziałami UW a BUW w rozpoznaniu potrzeb i dostosowania do nich oferty.

Pracownicy BUW (głównie Gabinety Zbiorów Specjalnych) prowadzą zajęcia dydaktyczne (wykłady kursowe, konwersatoria, zajęcia fakultatywne) dla studentów UW i ASP (sporadycznie dla UKSW, UAM i innych uczelni, także spoza Warszawy) – Biblioteka wykorzystuje tu swoje kolekcje specjalne, umożliwiając studentom kontakt z obiektami oryginalnymi. Zarówno wykłady, jak i warsztaty znacząco uzupełniają i wzbogacają program oferowany przez uczelnie, stając się ważną formą propagowania działalności i zbiorów BUW, a w przyszłości mogą mieć wpływ na decyzje zawodowe absolwentów. Wszystkie powyższe działania ukazują BUW jako jednostkę bardzo aktywną na polu informacyjno-naukowym.

---

³ Macierz SWOT dostępna w załączniku nr 2.

Działalność popularyzatorska

Od pięciu lat BUW popularyzuje swoje najcenniejsze kolekcje biorąc udział w Nocy Muzeów – Biblioteka była pierwszą księżnicą warszawską, która włączyła się w imprezę i do tej pory jako jedyna w stolicy prezentuje na tak szeroką skalę swoje cymelia. Pracownicy prowadzą również lekcje w ramach Festiwalu Nauki, przedstawiają najciekawsze obiekty za pośrednictwem działającego od niedawna BuwLOG-a, przygotowują tematyczne wystawy i pokazy. Wszystkie te inicjatywy skupiają się na zbiorach specjalnych, mając na celu wprowadzenie ich do obiegu naukowo-kulturowego. Wpisują się one w narastającą polaryzację funkcji bibliotek naukowych, których działalność coraz bardziej opiera się na dwóch fundamentach: szybkim i łatwym dostępie do informacji oraz unikatowych kolekcjach historycznych i artystycznych, które stanowią o ich indywidualności.

Zasoby

Biblioteka posiada bogaty i uniwersalny księgozbiór reprezentujący wszystkie dziedziny wiedzy, z przewagą piśmiennictwa humanistyczno-społecznego oraz bogate zbiory retrospektywne z nauk matematyczno-przyrodniczych. Liczne bazy, książki i czasopisma elektroniczne stanowią coraz częściej wykorzystywany zasób. Profesjonalne, bogate księgozbiory podręczne w zbiorach specjalnych oraz wysokie kompetencje merytoryczne pracowników, mających styczność z użytkownikami gwarantują wysoki poziom uzyskanej na miejscu informacji. Czytelnicy chwalą możliwość swobodnego korzystania z książek w wolnym dostępie, zaznaczając m.in., iż daje im to nie tylko możliwość szybkiego dotarcia do książki, ale też interesującej konfrontacji z nieznanymi do tej pory pozycjami poprzez ogląd stojących obok siebie publikacji z danej dziedziny. Podkreślanym minusem są natomiast trudności ze zlokalizowaniem poszukiwanej pozycji, co wskazuje m.in. na potrzebę dopracowania informacji wizualnej.

Digitalizacja

Digitalizując zbiory Biblioteka odpowiada na powszechny trend masowego udostępniania wiedzy w sieci; jest postrzegana jako nowoczesna i skomunikowana ze społeczną potrzebą natychmiastowego dostępu do informacji. Użytkownik nie musi przyjąć do jej siedziby, gdyż zdalnie przeszukuje zasoby. Skanowanie zbiorów jest również formą ich zabezpieczenia – oryginały mogą zostać wyłączone z udostępniania. Z drugiej strony czytelnik „wirtualny” rzadziej przyjeżdża do biblioteki, co wpływa negatywnie na statystyki odwiedzin. Przeciwdziałaniem temu zjawisku może być podwyższenie aktywności BUW np. jako instytucji kulturalnej czy miejsca spotkań towarzyskich. Ostatnim aspektem związanym z cyfryzacją jest obecność w sieci dokumentów skanowanych przez inne instytucje, zwłaszcza przez Google Books. Teksty zdigitalizowane online stopniowo przestają być wykorzystywane przez czytelników w bibliotekach. Ponieważ większość osób nie umie szukać tekstów inaczej jak przez wyszukiwarkę Google, z pominięciem wszelkich innych narzędzi, np. katalogów, tu szansą (w pewnym sensie wynikłą z zagrożenia) dla Biblioteki wydaje się być kształcenie umiejętności wyszukiwania obiektów w sieci.

Informacja online

Powiązany problemem i słabą stroną jest informacja dostępna online. Z jednej strony Biblioteka posiada bogate zbiory, w wysokim stopniu nasycone katalogi elektroniczne oraz liczne narzędzia wyszukiwawcze, z drugiej strony zasoby te są wykorzystywane niedostatecznie. Powodem jest albo niski stan wiedzy o zasobach wynikający ze słabej informacji online, albo niskie kompetencje informacyjne użytkowników. Szansą dla BUW może być tu również wyjście naprzeciw potrzebom: zwiększona liczba szkoleń czy wprowadzenie innych metod dydaktycznych skierowanych do szerokiego grona odbiorców i w konsekwencji zwiększona rola informacyjno-edukacyjna BUW. Większa intuicyjność narzędzi wyszukiwawczych i udoskonalona strona www również wpłynęłyby na poprawę stanu wiedzy/świadomości użytkowników.

Użytkownicy

Zbiory Biblioteki są dostępne dla wszystkich osób pełnoletnich. Atrakcyjne położenie budynku w modnej obecnie okolicy przyciąga jednak nie tylko czytelników, ale i przypadkowi użytkownicy i zwiedzający. Dynamiczny rozwój dzielnicy Powiśle sytuuje BUW w centrum wydarzeń kulturalno-naukowych Warszawy. Są to niewątpliwie warunki sprzyjające dla utrzymania wizerunku Biblioteki jako „kultowego” miejsca w stolicy. Niekorzystnym aspektem tej sytuacji z punktu widzenia jednostki akademickiej staje się łączenie funkcji bibliotecznych i komercyjnych w jednej przestrzeni – odbywające się w Bibliotece i wokół niej wydarzenia (np. gale, koncerty, konferencje) i związane z tym zamknięcia, brak ciszy w strefie wolnego dostępu czy inne niedogodności związane z wynajmem sal klientom zewnętrznym. Trudno jednak złagodzić odczuwany przez użytkowników i pracowników dyskomfort w sytuacji, gdy komercyjne wykorzystanie przestrzeni skutkuje znaczącym wpływem do budżetu BUW. Niektórym czytelnikom wadzi też „młodzieżowość” Biblioteki, w której czują się niekomfortowo. BUW jest odwiedzany przede wszystkim przez ludzi młodych (studentów, doktorantów). Przy ogólnym spadku liczby studentów UW wynikającym z różnych czynników, m.in. z niżu demograficznego (50,4 tys. w roku akademickim 2011/2012 r., 45,8 tys. w 2012/2013 r., 44,7 tys. w 2013/2014 r.) obserwuje się jednocześnie wzrost kont czytelnicznych (137 tys. w 2013 r., 150 tys. w 2014 r.), będący rezultatem licznych zapisów na studia 1-szego roku (z których studenci często rezygnują na roku następnym). Realną liczbę użytkowników Biblioteki pokazuje zaś raczej spadek wejść do BUW (857 tys. w 2012 r., 813 tys. w 2013 r., 716 tys. w 2014 r.).

Sprawy pracownicze

BUW jest stabilnym pracodawcą, który zwłaszcza na tle firm komercyjnych⁴ wypada jako względnie pewne miejsce pracy. W przeprowadzonej w marcu/kwietniu 2015 r. ankiecie pracownicy podkreślali stabilność miejsca pracy, dobrą atmosferę w sekcji/oddziale, możliwość rozwoju zawodowego i zdobywania różnorodnych doświadczeń, pracę w zaangażowanym zespole. Czują się też mocno związani z Biblioteką. Jako czynniki negatywne podawano przede wszystkim słaby przepływ informacji, rozbudowane procedury administracyjne skutkujące zmniejszoną efektywnością i spowolnieniem wykonywanych zadań, konflikty interpersonalne, głównie z przełożonymi oraz niskie zarobki.

---

⁴Wg Badań Barometru Rynku Pracy (2015), zaledwie 28% pracowników boi się utraty pracy w ciągu najbliższych dwóch lat, <http://www.money.pl/gospodarka/wiadomosci/arttykul/rynek-pracy-w-polsce-zaskakujace-wyniki,87,0,1726807.html>.

W ostatnich latach nie przeprowadzono znaczącej redukcji etatów, chociaż od trzech lat następuje tendencja spadkowa (2012 r. – 271, 2013 r. - 268, 2014 r. - 256). Występują natomiast wewnętrzne przesunięcia pracowników wynikające z restrukturyzacji Biblioteki. W ramach trzeciej tury podwyżek z MNiSW podwyższono minimalne uposażenie do 2.700 PLN brutto. Na tle średniej płacy w Warszawie, która w roku 2014 wynosiła 8.182 PLN brutto⁵, statystyczny pracownik BUW zarabia 3.700 PLN (bez dodatków specjalnych, usługi lat).

Sprawy finansowo-prawne

Niezwykle ważnym aspektem funkcjonowania Biblioteki są warunki finansowe. Dotacja podstawowa kształtuje się od lat na w miarę stabilnym poziomie, który jednak wciąż nie zapewnia efektywnej realizacji celów i planowanych inwestycji (np. brak funduszy na wyposażenie niezbędnej Bibliotece sali wystawowej). Sukcesywne podwyżki płac należy traktować jako atut zapobiegający odpływowi wartościowej kadry. Podobną rolę pełnią środki zewnętrzne, które stanowią 13,17% procent całego budżetu BUW (za rok 2014) i wpływają na okresowy wzrost uposażeń pojedynczych pracowników. Zagrożeniem jest niedostępność środków zewnętrznych z dotacji MKiDN na pewne aspekty funkcjonowania Biblioteki, która podlega MNiSW. Z kolei preferowanie przez MNiSW grantów badawczych uniemożliwia dofinansowanie projektów skupionych np. na konserwacji i digitalizacji najcenniejszych bądź zagrożonych destrukcją obiektów, takich jak drukowane na kwaśnym papierze zbiory XIX-wieczne. Jako sprawę finansowo-prawną o dużym znaczeniu strategicznym dla BUW, w jego najbliższym otoczeniu zewnętrznym, można określić relację pomiędzy BUW a Biurem Nieruchomości „Powiśle” oraz relację z bibliotekami wydziałowymi⁶.

Z kwestii legislacyjnych najważniejsza wydaje się dyskutowana od lat zmiana Ustawy o egzemplarzu obowiązkowym – chwilowo nieaktualna. Dotychczasowy wpływ egzemplarza obowiązkowego zapewniał stabilny przyrost książek i czasopism. Metodą, wciąż podejmowaną, jest wypracowywanie i doskonalenie mocnej pozycji Biblioteki zwłaszcza na forach ministerialnych, w celu lobbingu w najważniejszych dla niej kwestiach legislacyjnych (nowelizacja Ustawy o prawie autorskim, przygotowywana Ustawa o re-use, o zasadach finansowania nauki i inne).

---

⁵ Ogólnopolskie Badanie Wynagrodzeń z 2014 r. <http://www.pulshr.pl/wynagrodzenia/srednia-pensja-w-warszawie-to-ponad-8-tys-zl-gdzie-zarabia-sie-najwiecej,24264.html>

⁶Kwestie omówione szerzej w załączniku nr 3.